

Datum: 7 augustus 2017
Van: District Antwerpen
Betreft: Charlottalei – heraanleg 2017

Antwoord op petitie “Kap van 54 bomen in de Charlottalei” dd 28/07/2017

1. Context

District Antwerpen heeft besloten om de Charlottalei opnieuw aan te leggen ter verbetering van de verkeersveiligheid in de straat (nadruk op voetgangers en fietsers).

In de Charlottalei staan momenteel 54 wilde kastanjes die bij de heraanleg gerooid worden en vervangen door 58 winterlindes en 6 sierperelaars.

Het Buurt Comité Charlottalei diende op 28/07/2017 een petitie in tegen het rooien van de bestaande bomen.

Dit document geeft een korte schets van de onderzoeken naar de gezondheidstoestand van de kastanjes en antwoordelementen op de petitie en het daarbij horende onderzoek door Copijn Bruine Beuk.

2. Historiek bomenonderzoek

Er bestaan documenten waaruit blijkt dat de kastanjes op de Charlottalei al minstens sinds 2006 aandachtsbomen zijn, lang voordat het dossier voor de heraanleg van de straat opstartte (2012).

Extracten uit de diverse rapporten (deze zijn openbaar beschikbaar):

- 2005: extern onderzoek door firma Interplant: VTA op 58 bomen + tomograafonderzoek op 1 boom + resistograafonderzoek op 9 bomen. Vaststelling: het gevaar zit in de grote wonden in de kroon. Nader onderzoek met hoogtewerker is gewenst om de risico's in kaart te brengen. Advies bij 44 bomen: kroononderzoek, conditie en zwammen opvolgen. Advies bij 13 bomen: kapvergunning aanvragen.
- 2006: intern verslag: snoeiwonden van de onderste kruin (daterend van meerdere jaren voordien) zijn zwaar geïnfecteerd, 12 bomen vertonen latent gevaar (advies om ze preventief te rooien), kronen zijn in 1999 zwaar teruggesnoeid om gevaar van takbreuk en omvallen te vermijden;
- 2007: 1 boom gerooid omwille van stabiliteitsproblemen
- 2008: 1 boom ontworteld door najaarsstorm
- 2009: 1 boom afgestorven en gerooid
- 2012: extern onderzoek door firma Krinkels (afdeling boomonderzoek): VTA op 55 kastanjes + bijkomend tomograaf testen op 5 kastanjes. Conclusie en advies: 1 risicoboom die jaarlijkse opvolging vereist / 53 attentiebomen die 2-jaarlijks moeten opgevolgd worden / 1 veilige boom die elke 6 jaar moet opgevolgd worden.
- 2012: n.a.v. extern rapport Krinkels werd door de eigen boomwerkers een onderzoek op hoogte uitgevoerd. Vaststelling: er bevinden zich ernstige en grote inrottingswonden (gemiddeld 28 cm² met dieptes van soms 100 cm en meer) in het merendeel van de boomkruinen. Er is gevaar op tak- / kroonbreuk. Advies om een tweede screening op hoogte te laten uitvoeren indien er een volledige heraanleg van de straat wordt gepland.
- 2014: visuele controle op hoogte door eigen boomwerkers naar actuele toestand van de gesteltakken. Vaststelling: 8 bomen met diepe inrottingen, één of meerdere stamgaten die met elkaar verbonden zijn;
- 2014: extern onderzoek door firma Krinkels (afdeling boomonderzoek): VTA + krooninspectie al klimmend bij 55 kastanjes. Conclusie en advies: Door de grote snoeiwonden vertonen zowat alle bomen in meer of mindere mate inrotting aan de top en de knotten. Dit is problematisch in

combinatie met de hergroei op de knotten die door de dunne restwand een verhoogde kans op uitscheuren vertonen. Symptomen van kastanjabloedingsziekte aanwezig bij 1 boom. Indien er voor gekozen zou worden om de bomen te behouden is het belangrijk dat hun wortelgestel niet onaanvaardbaar beschadigd wordt tijdens werken aan de weg of aan de nutsleidingen. De schade voor wortels wordt als onaanvaardbaar aanzien als er wortels moeten doorgestoken worden die meer dan 5 cm dik zijn of als er meer dan 20% van het haarwortelpakket wordt verwijderd.

5 bomen voldoen niet aan de criteria voor de restwand bij een holle stam. Op deze bomen werd een trekproef uitgevoerd. Conditie: goed voor alle bomen (0,6). Stabiliteit: 2 bomen zijn veilig, 46 bomen zijn attentiebomen (tweejaarlijkse controle vereist), 7 bomen zijn nader te onderzoeken.

- 2015: extern rapport door firma Krinkels (afdeling boomonderzoek): stabiliteitsstudie bij 4 kastanjes door middel van trekproef. Conclusie en advies: alle bomen vertonen een verhoogd risico op stambreuk. Zelfs bij een maximale groeiplaatsverbetering is de kans op het duurzaam voortbestaan (d.i. voor de volgende vijftig jaar) van de bomen eerder beperkt. Elke twee jaar is een controle van alle holtes met een prikstok, nader onderzoek waar nodig en intensief snoei-beheer aanbevolen.

3. Antwoordelementen op petitie

- Het advies van de groendienst om bij de heraanleg alle 54 bomen te rooien is niet enkel gebaseerd op de huidige gezondheidstoestand van de bomen. Door het ontwerp voor de heraanleg van de straat verschuift het profiel van de bomen, waardoor graafwerken tot vlak naast de stam van de bestaande bomen nodig zijn. Dit houdt in dat er een onaanvaardbaar grote schade aan de boomwortels verwacht wordt, wat hun aftakeling zal versnellen en waardoor hun stabiliteit niet langer kan gegarandeerd worden. De toekomstverwachting van de bomen staat niet in verhouding tot de noodzakelijke bijkomende investeringen in graaftechnieken of alternatieve aanleg van de verharding;
- Het externe rapport van firma Copijn Bruine Beuk, waarnaar verwezen wordt in de petitie, wordt punt per punt genuanceerd in punt 4 hieronder;
- Aanplant van een lage, stevige schaduwminnende haag tussen de bomen is geen oplossing voor het wortelverlies dat de bestaande bomen zullen ondergaan in het nieuwe ontwerp;
- Het verlies van capaciteit aan fijnstoffiltering en milieueffect wordt besproken in punt 4 hieronder;
- De kastanjes in de Charlottalei zullen ooit afsterven. De discussie gaat over het moment en de manier waarop zij verdwijnen en vervangen worden;
- Er zijn manieren om bomen zo lang mogelijk te laten overleven, dit wordt niet betwist. De berekening of deze manieren goedkoper zijn en dezelfde lange-termijn voordelen opleveren wordt niet gegeven en kan dus niet gecontroleerd worden.
- Het Buurt Comité vraagt een overleg met de betrokken instanties. Het district Antwerpen nodigt op korte termijn de heer J. Copijn uit voor een toelichting ter plaatse door Jos Schenk, de interne boomexpert van de stad en een autoriteit in Vlaanderen. Tijdens deze toelichting zal dieper ingegaan worden op de diverse elementen in dit dossier die samen geleid hebben tot het advies om de bestaande kastanjes bij de geplande heraanleg te vervangen. Alle verdere technische vragen kunnen schriftelijk gesteld worden via het district Antwerpen.

4. Antwoordelementen op het onderzoek door Copijn Bruine Beuk

- De VTA is uitgevoerd vanop de grond en verschaft niet alle info die wel in rekening is genomen bij de diverse onderzoeken door Krinkels. Krinkels heeft voor alle bomen een klimmende VTA uitgevoerd, met opmeting van de risicozones en sprekend fotomateriaal. Voor een aantal bomen werd bijkomend onderzoek uitgevoerd door een tomograafstest en trekproef. Op basis van één visuele controle vanop de grond verklaren dat meerdere grondige controles op hoogte niet correct zijn is te scherp gesteld. Uit de verschillende onderzoeken van Krinkels (gespreid over meerdere jaren) is gebleken dat op één na alle bomen aandachtsbomen zijn en dat de levensverwachting voor de meeste bomen beperkter is dan wat door Copijn Bruine Beuk wordt aangegeven (gebaseerd op één visuele controle vanop het maaiveld).

- De snoei is langer geleden dan 10 jaar. De 'enkele' snoeiwonden zijn bij nagenoeg alle bomen aanwezig. De meeste bomen hebben meer dan één wonde en op verschillende hoogtes. De conclusie dat de wonden goed overgroeien (als men ervan uitgaat dat de snoei 10 jaar geleden is) en dat ze niet diep en niet gevaarlijk zijn, is een wat te optimistische conclusie als men de gedetailleerde verslagen van Krinkels erop naleest. Ook Copijn Bruine Beuk geeft aan dat de wonden nader te onderzoeken zijn.
- Volgens Copijn Bruine Beuk is er geen abnormaal breukgevaar van takken. Copijn Bruine Beuk leidt zijn conclusies af uit de (huidige) vitaliteit van de boom, niet op basis van nader onderzoek op hoogte. Vanop de grond is niet te zien hoe de aanhechting van de takken op de knotten is. Uit onderzoek van Krinkels blijkt dat deze op veel plaatsen wel degelijk risicovol is. Vandaar dat alle bomen op één na in 2014 reeds als aandachtsbomen werden bestempeld. Copijn Bruine Beuk leest zijn conclusie over vitaliteit af op basis van de huidige bevindingen. Hij verwijst hier al een eerste maal naar het belang van een 'ongewijzigde standplaats'. Hij doet geen uitspraak over de mogelijke toekomstkansen van de bomen en de evolutie van hun vitaliteit bij ingrijpende wegenwerken. Nochtans is dat in dit dossier wel de vraag.
- Hoewel de bomen volgens Copijn Bruine Beuk een goede vitaliteit hebben (wat bevestigd wordt in het onderzoek van Krinkels), raadt hij toch voedingsverbetering aan voor de bomen. Ook Krinkels komt tot deze conclusie. Voor beide onderzoekers is de huidige vitaliteits-toestand van de bomen duidelijk niet duurzaam te noemen en zonder (positieve) maatregelen kunnen de bomen versneld achteruit gaan.
- 'Ploffen' is een technische oplossing die ook door Krinkels wordt voorgesteld. Dit is een korte termijn-maatregel die zinvol is in geval er geen wegenwerken worden uitgevoerd.
- Copijn Bruine Beuk zegt met zoveel woorden dat wegenwerken een negatieve invloed zullen hebben op de toekomstkansen voor de bomen. Het woordje 'GEEN' in hoofdletters laat weinig interpretatie toe. Als er dan toch gewerkt moet worden, is enkel een verbetering van de bestrating aanvaardbaar 'indien nodig'. Het huidige ontwerp in functie van mobiliteit gaat veel verder dan dat.
- Als er heraangelegd wordt, dient dit volgens Copijn Bruine Beuk te gebeuren in functie van de bomen. Hiervoor is een 'reconstructieplan' op te stellen en uit te voeren. Copijn Bruine Beuk geeft hiermee te kennen dat ingrijpende wegenwerken een zeer grote impact zullen hebben op de bomen.

De projectdefinitie voor de heraanleg van de Charlottalei vertrekt vanuit de noodzaak van mobiliteit en veiligheid, niet vanuit de bomen. Indien men wenst te vertrekken vanuit de bomen zijn veel 'ingrijpende' maatregelen nodig, die onvermijdelijk een zware impact zullen hebben op voorziene parkeerstroken, fietspad en andere infrastructuurinterventies in de wortelzones.
- De kostenbesparing waarvan sprake is verder niet objectief gedocumenteerd. Zowel voorzieningen voor nieuwe (toekomst)bomen als duurzame standplaatsverbetering bij bestaande bomen (meer dan louter ploffen) brengen kosten met zich mee. Wat de prijsverhoudingen zijn kan noch uit het onderzoek van Krinkels, noch uit de conclusies van Copijn Bruine Beuk worden afgeleid.
- Copijn Bruine Beuk bedoelt hier dat, mits aangepast ontwerp en uitvoering, er geen schade hoeft te ontstaan aan het wortelstel. Hiervoor moet (per boom) vooraf onderzocht worden waar het wortelstelsel zich precies bevindt en het ontwerp moet daaraan aangepast worden. Gezien de drukke verkeersas en de mobiliteitswens voor ventwegen, voetpaden, fietspaden, parkings en rijweg is dit geen realistisch scenario. (zie ook antwoord op vraag 7-8, reconstructieplan bij heraanleg).
- Leidingen dienen volgens Copijn Bruine Beuk onder de bomen geboord of 'gespoten' te worden. Dit is inderdaad een preferereerbare techniek wanneer leidingen moeten gelegd worden in wortelzones. Nog beter is het wanneer in de wortelzone helemaal geen leidingen liggen. Ook geen bestaande leidingen waaraan nadien gewerkt moet worden.
- Copijn Bruine Beuk benadrukt terecht het belang van grote bomen en de ecosysteemdiensten die ze leveren.
- Grote bomen zijn inderdaad onmisbaar in een stad, zoals Copijn Bruine Beuk het stelt. Vervangbaar op korte termijn zijn ze evenmin. Helaas hebben bomen niet het eeuwige leven.

Vroeg of laat is vervanging onvermijdelijk. In stedelijke omgeving kunnen bomen zelden 'op stam' oud worden tot in de aftakelingsfase. Ze worden in een vroeger stadium preventief vervangen. Waar dat omslagpunt ligt kan van veel factoren afhangen. Zoals van veiligheidsoverwegingen, heraanleg, ...

- Copijn Bruine Beuk vergelijkt met een 100-jarige boom. Helaas kunnen de bomen op de Charlottalei, ondanks hun leeftijd, niet vergeleken worden met hun leeftijdsgenoten qua omvang. Ze zijn immers geknot en zullen – volgens het onderzoek van Krinkels - wellicht blijvend moeten geknot worden omwille van veiligheidsredenen. De meeste stammen zijn in mindere of meerdere mate hol door inrotting, en de kans dat dit proces zich verder zet is volgens Krinkels zo goed als zeker. Bovendien zijn de meeste knotten eveneens ingerot. De kruinen – zelfs onder begeleiding – laten uitgroeien tot volwaardige kruinen is niet realistisch omwille van de veiligheid. De bomen zijn nu al aandachtsbomen.
- De bezorgdheid om het stadsklimaat is een terechte zorg.
- Copijn Bruine Beuk geeft aan dat 'deze benadering minstens 10 x goedkoper is'. Ook hier is niet duidelijk waarop deze stelling gebaseerd is. Om dit te staven is een kostenberekening van de verschillende scenario's noodzakelijk.
- Verwijzing naar literatuur.
De stad Antwerpen heeft geen inzage gekregen in het document waarnaar verwezen wordt ("Voorts zie ons eerdere schrijven van 26-7"). Hierop kan geen formeel antwoord geformuleerd worden.

5. Conclusie

Copijn Bruine Beuk komt min of meer tot dezelfde conclusie als Krinkels, zij het iets optimistischer. Dat is niet verwonderlijk aangezien hij zich baseert op één visuele controle vanop maaiveld, terwijl Krinkels meerdere keren nader onderzoek heeft gedaan op hoogte.

Copijn Bruine Beuk geeft aan dat de vitaliteit en toekomstkansen voor de bomen enkel kunnen behouden blijven bij een 'ongewijzigde standplaats' en 'voedingsverbetering'. Hij stelt duidelijk: 'GEEN heraanleg'. Dat laatste is in deze nochtans de sleutelvraag.

Hoe en vooral hoe lang overleven deze bomen – die nu al aandachtsbomen zijn – ingrijpende wegenwerken.

Daarop geeft Copijn Bruine Beuk geen antwoord. Krinkels wel.

En dat vooruitzicht is helaas heel wat minder positief.